

KENTLİLEŞME VE KENTTE ŞİZOID KİŞİLİK*Geliş Tarihi (Received Date) 08.04.2019*Ayşenur AYDIN¹*Kabul Tarihi (Accepted Date) 16.08.2019***Özet**

Kent, gelişen ve değişen dinamik bir yaşam mekânıdır. İnsandan etkilendiği kadar insanı etkiler de. Tarih içerisinde farklı biçimlere bürünen, farklı yönleriyle dikkat çeken kentler, günümüzde en büyük kırılma noktalarından birini yaşamaktadır. Yarattığı yeni yaşam tarzına uyum sağlayabilmeleri için, yaşam alanı sunduğu insanların davranışlarını etkileyen, onları kentlileştirerek değiştiren yerlerdir. Kentleşme sosyal bir olgu olarak insanları kentin sunduğu davranışları özümsemeye, kent hayatının getirdiklerini kabul etmeye itmiştir. Kentler, kişilikte bölünmelere, farklı sosyal gruplara katılım sonucu kazanılan farklı rollere, güvensizlik duygusuna, karmaşaya ve hıza, para ekonomisinin niteliksizleştirdiği ve değersizleştirdiği yaşama, doğaldan, yabandan kopmaya neden olmuş ve sokaklarını şizoid karakterlerle doldurmaya başlamıştır. Toplumdan, toplumsal birlikten kaçan, diğer insanlarla iletişim kurmaktan çekinen ve çoğu zaman bunu istese de imkân bulamayan kentli insanlar bir nevi çağın deliliğine kapılmış, kendi benliklerine sıkışmış, sıkıştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kentli, Kentleşme, Şizoid karakter.

URBANIZE AND SCHIZOID PERSONALITY IN THE CITY**Abstract**

The city is a dynamic living place that evolves and changes. It affects people as much as they are affected. Cities that take different forms in history and attract attention with different aspects live in one of the biggest breaking points. Cities are places that affect the behavior of the people they offer and change them by urbanizing, so that they can adapt to the new lifestyle they create. As a social phenomenon, urbanize has encouraged people to assimilate the behaviors of the city and to accept what city life brings. The cities caused the personality divisions; the different roles gained as a result of participation in different social groups; the feeling of insecurity; the chaos and the speed; the life of trivialise and modulated by money economy; the life of away from the nature and wild and began to fill the streets with schizoid characters. Urban people, avoiding social unity, who are afraid of communicating with other people and who can not find the possibility to do so most of the time, have been caught in the madness of the age, stuck to their own self, and they are compressed.

Key Words: City, Citizen, Urbanize, Schizoid Character.

GİRİŞ

Günümüz kentleri insanları sosyal, kültürel, fiziksel ve psikolojik yönden ciddi boyutta etkilemekte ve kendi dinamiği içerisinde kendine özgü “kentli insan” profilini oluşturmaktadır. Kentli insanlar, kentte yaşıyor olmanın getirdiği birtakım davranışları özümsemeye başlamıştır. Tarih boyunca kent ve kentli insan birbirini etkilemiş ve birbirinden etkilenmiştir.

Kentlerin ve beraberinde getirdiği olguların insanlar üzerindeki yıkıcı etkileri son yüzyılda iyiden iyiye kendini belli etmiş ve birçok sorunun daha görünür olmasına neden olmuştur. Özellikle sosyal ve psikolojik yönden ciddi boyutlarda yıpranan kentli insan, değişen koşullara ayak uydurmak ve kent yaşamına karşı kendilerini korumak için savunma mekanizmaları olarak nitelendirilebilecek davranışlar sergilemeye başlamıştır.

Kentler hem büyük hem de heterojen bir nüfus yoğunluğuna sahip mekânlardır. Bu nedenle bu yoğun yaşam alanlarının sorunları da nüfusu kadar fazla ve karmaşıktır. Kent ile ilgili konular, kapsam olarak çok geniş bir alana yayılabilen ve daraltılmadığı sürece oldukça geniş bir araştırma konusu olabilecek konulardır. Nitekim kent, birçok farklı disiplinin gerek ayrı gerek birlikte ele aldığı konuları içeren, sürekli değiştiği ve geliştiği için yeni tartışma konularına neden olan bir araştırma alanıdır. Bunun da ötesinde insanın yaşam alanı olması ve insan etkilerine açık olması nedeniyle karmaşık bir konudur.

¹ Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Bölümü Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, aysnraydn93@outlook.com

Bu makalenin konusu genel kapsamda kentli davranışlarını ya da kentli insanı incelemekten ziyade, özellikle sosyal psikolojik kuram temsilcilerinin de dile getirdiği kentte şizoid karakteri toplumsal davranış biçimleri boyutunda değerlendirmektir. Bu bağlamda kentli insanın (özellikle modern kentte yaşayan) sahip olduğu tüm davranışları değil yalnızca şizoid karaktere sahip olan bireylerle gösterdikleri benzerlikler kapsamında kentin, kentte yaşamın getirdiği etkiler incelenecektir. Kentleşmenin beraberinde getirdiği bir kavram olarak “kentlileşme” kavramına da konuyla bağlantısı açısından yer verilecektir. Bu makalede kent hayatının insan psikolojisi ve toplumsal hayat üzerindeki negatif etkileri incelendiği için, kenti yeren bir yaklaşımla karşı karşıya kalınabilir. Fakat bu durum kentlerin pozitif etkilerinin varlığının unutulduğu anlamına da gelmemektedir.

Üç bölümden oluşan bu makalede ilk olarak sosyal boyutuyla kentlileşme kavramı ele alınmış, ikinci bölümde şizoid karakterin sergilediği davranışlara özellikle toplumla ilişkisi bağlamında değinilmiş, üçüncü bölümde ise kent hayatı içerisindeki davranış biçimlerinden şizoid karakterle eşleştirilebilecek olan davranışlar ve bu davranışlara neden olan etkenler incelenmiştir.

1.KENTLİLEŞMENİN SOSYAL BOYUTU

Kentlileşme kavramını analiz edebilmek için öncelikle kentin ve kentleşmenin ne ifade ettiğini açıklamakta fayda var. Nitekim kentler, kentleşme süreci ile genişleyerek gelişmiş, yaşam alanı oldukları insanlara yeni bir hayat tarzı sunarak bu hayata ayak uydurmalarına neden olmuş ve “kentlileşme” kavramını ortaya çıkarmıştır.

Sosyolojik açıdan yaklaştığımızda bir kent, toplumsal açıdan eş olmayan insanların göreceli olarak geniş bir alana, yoğun ve sürekli bir şekilde yerleşmesi durumudur (Alkan ve Duru, 2002, 79). Kent, insan topluluklarının hayatlarını sürdürdükleri fiziksel mekânlar olmaktan çok daha ötede bir kavramdır. Modern kentler çoğunlukla insanları birbirinden uzaklaştıran, beton yığınları arasında onlara nefes alabilecekleri bir alan dahi sunmayan, kargaşanın hâkim olduğu mekânlardır. Bu mekânlarda yaşamını sürdürmeye çalışan insanlar da hayatın onlara getirdiği kurallara uyararak, modern hayata ayak uydurmaya, onun bir parçası olmaya başlamıştır.

Kentler, insanoğlunun topluluk halinde yaşamalarını olası kılan birtakım kural ve kaidelerle yönetilen ve bunlara uyumlu şekilde yaşamayı bir nevi şart koşan, barınma ihtiyacını sağladığı insanlara yeni bir hayat tarzı sunarak bunu onlara kabul ettiren toprak parçalarıdır. İnsan davranışları değiştikçe, teknoloji geliştikçe, yeni yerler ve yeni fikirler keşfedildikçe kentler değişmiş, insanlar bu değişim süreçlerinde önce kentleri etkilemiş sonrasında da kentlerden etkilenmiştir. İnsan kentleri inşa etmiş sonrasında kentlerden, kentlerdeki yaşamdan etkilenerek yeniden inşa edilmiştir.

Kentleşme, yalnızca kent sayısı ve kent nüfusundaki artıştan çok daha geniş bir alanı kapsar. Bir süreç olarak başlangıçta yalnızca kentin niceliksel özelliklerini değiştiren kentleşme, zamanla niceliksel etkilerinin meydana getirdiği sonuçlar nedeniyle bambaşka tartışmalara konu olmaya başlamıştır. Yarattığı yeni mekânda yaşayan insanlar için fiziksel ve psikolojik etkilerle bir otorite haline gelen kent, insanlara sunduğu yaşam biçiminin benimsenmesi gerekliliğini doğurur. Kentleşme, kentlerin büyümesinin, kentin kurumlarıyla beraber iletişim ve ulaşım araçlarının oluşturduğu büyümenin beraberinde getirdiği yaşam biçiminin etkisi altında kalan bireylerde, kentli yaşam biçiminin niteliğindeki değişiklikleri vurgular (Alkan ve Duru, 2002, 79).

Sosyo-psikolojik bir unsur olan ve kentleşmenin yol açtığı, kentleşmenin bir sonucu olan kentlileşme, esas olarak bir yaşam biçimini ifade eder. Kentte yaşayan insanların burada yaşamlarını sürdürebilmeleri ve buradaki yaşama ayak uydurabilmeleri için doğal bir süreçle ya da mecbur kaldıkları için edindikleri davranış örüntüleridir. Kentli yaşama uyum sağlama, onu özümseme ve kabullenmedir. Kentin ona sunduklarına sahip olabilmek için kente verdikleridir. Modern kentlerde kentte yaşam için insanlar kendi özlerinden vermekte, kent insanların özünü boşaltmakta, insan ve doğa ile bir arada bir harmoni içerisinde yaşamaları gereken insanları yalnızlığa itmektedir.

2.ŞİZOID KİŞİLİK YAPISI

Kentlerin insanlar üzerindeki psikolojik etkilerinden biri, şizoid karakterin tetiklenmesidir. Peki, nedir şizoid karakter? Şizoid karakterin toplumla ilişkisi nasıldır? Toplumla beraber midir yoksa toplumdan uzakta mıdır? Hangi davranışları kent için, kent hayatı için önem taşımaktadır? Bu soruların cevabını verebilmek için öncelikle şizoid karakterin ne olduğunu belirlemek gerekmektedir.

Şizoid karakterin belirleyici özelliklerinden biri sosyal davranışlardaki yoksunluk ve kaçınmadır. Temel olarak baktığımızda şizoid karakterli insanların diğer insanlarla yakın ilişkiler kurmaktan çekinen, toplumsal ilişkilerde geri planda duran ve toplum içine girmekten çekinen insanlar olduklarını görürüz. Duygusal olarak soğuk, içe dönük yapıda olan bu insanlar diğer insanlarla kurulacak herhangi bir ilişkiden çekinir ve uzak dururlar, diğer insanlarla bir arada olmak genellikle onlara keyif vermez. Kendi kabuklarına çekilmek onlar için kalabalıkların içinde olmaktan çok daha iyidir. Yalnızlıklarını kalabalıklara tercih ederler. Hayat onlar için kendi dünyalarında yaşadıkları anlardan ibarettir. Dış dünyanın onlar üzerinde çekici bir etkisi bulunmamaktadır. Dış dünyaya ilgileri oldukça kısıtlıdır ya da yoktur.

Bu bireylerin, konumuzla alakalı olarak gösterdikleri en belirgin özellik toplumsallaşma, toplum içinde yaşama, topluma karışma oranlarındaki düşüklüktür. Toplumsal hayatta var olmak onların tercihleri arasında genellikle yer almaz. Toplum onların kaçtığı kalabalıktır. Bu kişiler başkalarına özlem duymadan, tek başlarına bir yaşam sürerler. Diğer insanlarla bir arada olduklarında rahatsız hisseder, yüzeysel ve sınırlı duygu paylaşımında bulunurlar. Aldıkları bir iltifat onları heyecanlandırmaz, gördükleri bir kaza onlarda üzüntü uyandırmaz, toplumsal dayanışmanın yoğun olduğu kriz dönemlerinde kendilerini o birlik çemberinin bir parçası olarak görmez ve toplumsal beraberlik duygusunun bir parçası olmazlar.

Yalnızlık insanlar tarafından tercih edilebilir. Fakat insan ilişkilerinden kaçır şekilde uzaklaşmak, ilişki ve etkileşim kurmayı reddetmek, toplum içerisinde yaşayan bir insan için çok sağlıklı bir durum görüntüsü sunmaz. Aynı zamanda çeşitli insani duygulardan yoksunluk hali de şizoid karakterli insanların belirleyici özellikleri arasında yer almaktadır.

Şizoidlerin iletişim kurma yetilerindeki yetersizlikler kolaylıkla ayırt edilebilir. Duygu alışverişi onlar için yok denecek kadar azdır. Hatta kimi zaman oldukça ruhsuz ve donuk olabilirler, bu nedenle de paylaşılacak bir duygu bulmakta güçlük çekerler. Diğer insanların heyecan duydukları şeyler çoğu zaman onlarda aynı duyguyu uyandırmaz. Grup içi etkileşimlerde görünmez bir figür olan bu insanlar kendi dünyalarında kendileriyle, kendi içsel sorunlarıyla meşguldür. Diğer insanlarla bir arada olup etkileşim kurmaları gereken durumlarda da hemen fark edilirler. Nitekim şizoid karakter yapısına sahip bireyler zorunlu olarak buldukları bu ortamlarda oldukça resmi ve kişisellikten yoksun şekilde tepkiler verir. Genellikle orada bulunmak onların tercihi değildir, fakat mecburen bulunmak zorunda kaldıkları ortamlarda da huzursuz bir karakter sergilerler.

3.KENTTE ŞİZÖİD KARAKTER

“İngilizler’in hipomanik diyeceği İtalyan, İtalyanların şizoid diyeceği İngiliz örnekleri pek fazladır (Doksat, 2008, 62).” Yaşadığımız çağın getirdiği birtakım etkiler (güven duygusunun eksikliği, yabancılaşma, kaybedilmiş benlikler, sıkışmış, sıkıştırılmış karakterler gibi) birçok psikolojik rahatsızlığın zeminini hazırlayan etkenlerdir. Yaşadığımız, deneyimlediğimiz bu çağ temelde sosyal hayat üzerindeki kontrolle birlikte insanların psikolojileri üzerine oynamaktadır. İnsan psikolojisi herhangi bir çağda görülmediği kadar savunmasız, sinir sistemi hiç olmadığı kadar yüzeyde, dışsal etkiler hiç olmadığı kadar fazla ve süreklidir. Bu durum çağımız insanının adeta dönemin getirdiği bir deliliğe, bir buhrana kapılmalarına neden olmaktadır.

“İnsanlık, doğasından, hiçbir yerde, büyük kentlerin yaşam koşulları altında olduğundan daha fazla uzaklaşmadı (Alkan ve Duru, 2002, 77).” Doğa köleleştirilmeden önce insan ve doğa bir arada yaşıyor birbirlerinin birer parçasını oluşturuyorlardı. İnsan doğaya, doğa insana aitti. Bu doğal yaşamdan, yabandan koparılan insan kendi özünü unutmaya başladı. Doğanın tüm izleri yok edilmeye başlandı. İnsan doğayı evinde yaşatmayı denedi. Duvarlarına çiçekler çizdi, yastıklarında yaprak desenlerini tercih etti, küçük küçük saksılarda çiçekler yetiştirmeyi denedi, balkonlarını küçük bahçelere dönüştürmeye çalıştı, cam fanuslara deniz kabuklarını doldurdu. Tüm bunlar aslında insanların doğaya karşı olan özlemini, tutunma çabasını göstermiyor mu? Çünkü insan doğa ile var olabilirdi ancak, betondan kafeslerle değil. Kent insanın elinden doğaya ulaşma imkânını aldı ve yapayı verdi onlara. Bu yapaylık içerisinde doğal dürtülerini, hislerini kaybeden insan da her geçen gün daha fazla uzaklaştı hem bu yapay çevreden hem de diğer insanlardan. Doğal ortamı olmayan bu yabancı ortama yabancılaştı insan. Doğaya kaçabilmek ve belki de tekrar yabancılaşabilmek için yollar aradı kendine. Dönemediğinde kendi içine döndü, içindeki yabana...

Kentleşme, kırdan kopma ile tetiklendi. Mekanik dayanışmadan organik dayanışmaya geçişle, makineleşmeyle, doğaya hükmetmeyle gelişti ve tarih sahnesinde ilerledi. Bunun neticesinde insan topraktan koptu. Tarım önemini yitirdi. İnsanların tek istedikleri betondan duvarlarla çevrili kentlere giderek, büyük sanayi kuruluşlarında makinelerin birer dişlisi olmak oldu. Bu yolda kendilerini, kendi benliklerini kaybettiler. Kente beraber göçtükleri insanları dahi unuttular. Kent onları yutmaya, değiştirmeye başladı. Toprağından kopup gelen binlerce insan kent hayatı içerisinde duygusuz, ifadesiz ve yalnız kaldı, kültürünü ve değerlerini unuttu.

Günümüz modern kentleri sokaklarını dolduran ve adeta birer robota dönüşmüş milyonlarca insanla doludur. İnsanlık doğasından, insandan kopmuş, adeta bir makineye dönüşmüştür. Kent hayatı içerisinde her gün karşılaştığı yüzlerce sinirsel uyarım sonucunda tepkisizleşmiş, her şeyi kanıksar hale gelmiş, duygularını ve dış dünyaya olan ilgisini kaybetmiştir. “Günümüz insanı, kendi üretimine ve tüketimine, doğal ve toplumsal çevresine, diğer insanlara ve en önemlisi kendi özüne yabancılaşmış durumdadır. Teknolojik gelişmeyle birlikte insanlarda ve toplumda bunalım, yalnızlaşma, kimlik yitimi ve nesneleşme söz konusu olmuştur. Bu süreçte insan içeriksiz ve anlamsız bir varlık haline gelmiştir (Osmanoğlu, 2016, 65).” Gün geçtikçe donuklaşan bu insanlar şizoid karakterlere bürünmüş, dışarının karmaşasından kaçabilmek için kendi içlerine kapanmıştır.

Kent, insanlara bir kimlik vermiş bir yaşam tarzı sunmuş ve bu yaşam tarzı içerisinde onların “kentli” insanlar olmasını sağlamış, “kentli” davranışları diye nitelendirilebilecek davranışlar sergilemelerine neden olmuştur. Kırsal kesimde yaşayan bir insana sorduğunuzda genellikle kentli insanı donuk, soğuk ve kayıtsız olarak nitelendirir. Onların yaşadığı yerleşim yerlerinde herkes birdir, birlik duygusu yüksektir, insan etkileşimleri birincil ilişkiler üzerine kurulmuş ve söz aracılığıyla yürütülmektedir. Oysaki kentlileşen insanlar diğer insanlardan kopmuş, asık suratlı, duygu paylaşımından yoksun, çıkar ilişkileri üzerine kurulmuş ikincil ilişkiler yürüten ve yazı yoluyla iletişim kuran insanlardır. Mecbur kalmadıkça diğer insanlarla iletişim kurmaktan çekinirler. Şizoid karakterlerde yoğun olarak görülen bu soğukluk, uzaklık ve umursamazlık kentlileşen insanların ortak özellikleri arasında sayılabilecek kadar yaygın bir hal almaya başlamıştır.

Hayatın akışı içerisinde yanından geçip giden yüzlerce insanla bir bağ, bir iletişim kurmadan hayatlarına devam eden kentlilerin, kentlileşenlerin aralarındaki uçurum, kişisel mesafeler hiç olmadığı kadar büyümüş ve kurdukları birincil ilişkiler yalnızca yakın çevreleriyle sınırlı hale gelmiştir. Bir düşünün, gün içerisinde gördüğünüz kaç insanı tanıyorsunuz? Gördüğünüz insanlar gerçekten hayatınızda bir yer edindi mi? Ya da gerçekten varlar mı? Çevrenizde dolaşıp duran gölgeler mi yoksa? Kaçının adını biliyorsunuz? Ya da kaçının ölümcül bir hastalıkla başa çıkmaya çalışıyor olduğunu? Kaçının çocuğunu kaybettiğini? Kentte kurulan ilişkiler gerçekten yüz yüze olabilir, ama bu ilişkiler yine de, kişisel, yapay, geçici ve parçalıdır.

Kent hayatının akışı içerisinde birbirleriyle gerçekten tanışma imkânı bulamayan insanlar çoğunlukla bir yerlere yetişmeye çalışıyor ya da diğer insanlara karşı olan ilgilerini çoktan kaybetmiş oluyorlar. Yanlarından geçip giden yüzlerce insanla ilgili çoğu zaman hiçbir fikirleri olmuyor. Günlük yaşamda, birbirlerini işlerinde, eylemlerinde, büründükleri rollerde ve statülerinde görerek onları ilk önce toplumsal bir kimlikle algılıyorlar (Batmaz, İsen ve Tolan, 1985, 195). Bindikleri otobüste şoförü görüyorlar ve gerçekleştirdiği eylemlerden, üzerindeki üniformadan dolayı onun mesleğinin ne olduğunu biliyorlar ama gerçekte kim olduğundan haberleri olmuyor. Gördüğü yüzlerce insanın gün içerisinde hayatında var olması fakat aslında hayatında gerçekten yer edinmemesi durumu kentli insanları şizoid karakter yapısına sürüklüyor. Kişilik bölünmelerine neden oluyor. Gerçekte o hayatı yaşıyor olsalar bile, aidiyet duygusundan yoksun kalıyorlar. Çünkü gün içerisindeki paylaşımları oldukça sınırlı kalıyor.

Kırsalda geçerli olan herkesin herkesi tanımış olması gibi bir durumun kentlerde ortadan kalkmış olması, sosyal ilişkilerin karakterinin değişmesine sebep olmuştur. Kenti “bir yaşam biçimi” olarak değerlendiren, yalnızca yaşanan bir mekân olmasından ziyade insanı etkileyen ve ondan etkilenen dinamik bir araştırma alanı olarak ele alan Wirth’in kentli insanın “şizofrenik karakterli” bir kişiliğe sahip olduğunu söylemesi aslında bu bahsettiğimiz durumun sonucudur. İlişkilerin tam olarak kişiselliğe dayanmasının olanaklı olmadığı koşullarda insan ilişkileri bölünmekte, kentteki kişilikler “şizoid” niteliğe bürünmektedir. Kentte iletişim kurulan her insanla karakterin belirli bir parçasıyla

ilişki kurulur. Kişisel ilişkiler kurma noktasında çoğu zaman imkân bulamayan insanlar, karşılaştıkları insanlarla işlerinin onlara verdiği statüler, ilgilendikleri hobiler sonucu kazandığı roller, toplumsal statüleri, üyesi olduğu derneklerin özellikleri gibi birçok farklı yönle iletişim kurarlar. Örneğin, seramik kursuna giden bir sınıf öğretmeni, öğrencilerinin velileriyle öğretmen rolüyle ilişki kurarken, seramik kursunda beraber olduğu grup ile ortak ilgi alanlarının onlara kazandırdığı rollerle ilişki kurar. Bunun yanında eğer çocukları varsa eve döndüğünde anne rolü ağır basar. Gerçek ve tüm karakterini sergileyebildiği alanlar ve ilişki kurabildiği insanlar oldukça sınırlıdır.

Modern toplumun sahip olduğu çok yönlü ve çok boyutlu yaşam, bireylerin birbirlerinden farklı şekillerde toplumsallaşmasına neden olmaktadır (Batmaz, İsen ve Tolan, 1985, 6). Kentleşme ile birlikte uzmanlaşmanın arttığı kentlerde, yaşamını sürdürmek zorunda olan bireyler birçok sosyal gruba üye olur ve her bir sosyal grupta ayrı bir role sahip olarak bu rollerin gerektirdiklerini yerine getirebilmek için birtakım karakter özellikleri sergiler. Sonucunda da çoklu karakter yapısı gösterir. Kimi zaman da gerçekten kim olduğuna karar vermekte güçlük çeker. Aynı zamanda, kentte insan sayısının artması doğal bir sonuç olarak kişisel farklılıkların da artmasına neden olmuş, karşılıklı etkileşim sürecinde katılan sayısı çoğalmış böylece etkileşimde bulunanlar arasındaki gizil farklılıklar artmıştır. Bunların sonucunda bir kentsel topluluğun üyelerinin, kişisel özelliklerinin, mesleklerinin, kültürel yaşamlarının ve düşüncelerinin kırsal kesimlerde yaşayanlarınkine göre, daha ayrı kutuplara ayrılmış olması beklenir. Bu farklılıkların etkisi altında kent meydanlarında birçok karakter yapısına ve role sahip şekilde dolaşan insanlar, iletişim kurduğu insanların görünür rollerine uygun olan karakterleri ile iletişim kurma yoluna giderler. Bir bütün olarak karakterlerini sergiledikleri ve tüm karakteriyle beraber ilişki kurdukları insanlar yalnızca çok yakın çevresiyle sınırlı kalır. Sahip olduğu birçok rol ve karakter arasında yaşanan bir çelişki sonucunda bireylerde gerilim başlar. Rol yükümlülüklerini yerine getirirken karakter yapılarından doğan güçlükler, bireyin rol ve karakteri arasındaki çatışmayı hazırlayarak (Batmaz, İsen ve Tolan, 1985, 234) şizoid karakteri tetikler. Değerlerini kaybeden insanlar yavaş yavaş tüm hayata karşı olan ilgilerini de kaybetmeye başlar, topluma yabancılaşır ve toplumdan uzaklaşır. Kendisi olamadığı, her durumda farklı davrandığı ve kendini gösteremediği toplumdan kaçır. Evine, kendi benliğine, gerçek benliğine tek başına sığınır.

Ortak kullanım alanlarının yapıları farklı sosyal grupların arasındaki mekânsal sınırları daha fazla belirginleştirmekte ve aradaki ayrımı artırmaktadır (Akı ve Erdönmez, 2005, 67). Kamusal alanlar, toplanma mekânları gibi kentli insanı bir araya getiren mekânların amacı temelde toplumsal bilinci güçlendirmek, toplumsal birliği sağlamak, aynı toplumda yaşayan insanların birbirleriyle iletişim kurmasını sağlamaktır. Fakat günümüzde güçlenecek bir toplumsal birlik neredeyse kalmamıştır. İnsanlar toplum olarak yaşamaktan, birliktelikten uzaklaşmıştır. Birbirlerine karşı olan ilgilerini kaybetmiştir. Yalnızca birbirlerine mecbur oldukları, bir takım mal ve hizmetleri satın alabilmelerinin veya üretebilmelerinin yolu diğer insanlardan geçtiği için zorunlu ilişkiler kurarak hayatlarına devam ederler. Kent yaşamında ortaklık yalnızca çıkara dayalıdır, duygusallıktan ve kişisellikten yoksundur. Bununla beraber kentsel mekânlar, modern kentlerle birlikte yalnızca insanın tüketim ihtiyacını karşıladıkları mekânlara dönüşmeye başlamıştır. Diğer insanlarla iletişim kurmak için ya da deneyimlerini paylaşmak için bu mekânları kullanan insan sayısı yok denecek kadar azdır. Toplum hayatı içerisinde bireylerin beraberliğini güçlendiren toplumsal mekânlar günümüzde şizoid karakteri toplumla bütünleştirebilecek bir role sahip olmayan içi boşaltılmış mekânlar halini almıştır.

Fiziksel ve sosyolojik etkilerin yanında, insanlar birbirlerine güven duymadıkları, duymadıkları için de şizoid karaktere yatkınlıkları artmaktadır. İnsan psikolojisini etkileyen, sınırlarını yıpratıcı, suça teşvik eden birçok olaya ev sahipliği yapan, bunları kimi zaman tetikleyen yer kenttir. Kent, insan sınırlarını yoran bir karmaşaya, bir hıza sahiptir. Aralarında duygu ve heyecan bağı olmayan insanlar kentlerde bir arada yaşamının ve çalışmanın geliştirdiği rekabet, ilerleme güdüsü ve karşılıklı sömürü duygusuyla hareket eder. Yakın fiziksel bağa rağmen sosyal mesafenin büyük olması yalnızlık duygusunu artırır ve sinirsel gerilime neden olur (Özyurt, 2007, 116). Kalabalık ve yoğun bir yerde yaşayan insanların çok sık hareket etmeleri, hareketlerinin birbirleriyle sürekli kesişmesi ve birbirini sürekli etkilemesi türlü anlaşmazlıkların çıkmasına yol açabilir. Yoğun nüfuslu alanlarda yaşamak zorunda kalınmasının getirdiği hızlı tempo ve karmaşık teknoloji bu tür kişisel öfkelerden kaynaklanan gerilimi daha da artırır (Alkan ve Duru, 2002, 95). Yaşanan kötü olayların daha çok bilinir olması ve güven duygusunun azalması da insanları birbirinden uzaklaştırmıştır. Bu nedenle

gerek bu hız ve karmaşa, gerek iletişim ve güven yoksunluğu, insanları suça ve psikolojik rahatsızlıklara sürüklemiştir. İnsanı topluma, ortak yaşama bağlayarak kendi benliğinden uzaklaşmasına ve toplumla bütünleşmesine neden olan toplumsal bilinçten, insanları ortak bir paydada birleştiren bu duygudan, ortak yaşamdan, paylaşımdan uzaklaşan insanlar da gittikçe daha fazla kopmuştur birbirlerinden. Kendi seçimleri bir yana yaşanan mekân ve yaşanan ortam da onları buna itmeye başlamıştır. Ortak bir heyecanı paylaşmadığı, güven duymadığı bu kalabalık, dışarının güvensiz ve gerilimli ortamından kaçmak isteyen şizoid bireyin uzaklaşma dürtüsünü artırmıştır ve toplumdan koparmıştır.

Kent hayatında her şeyin değeri “para” ile ölçülmeye başlanmış, her şey nesneleştirilmiş, önemini yitirmiştir. “Para ekonomisinin” egemenliği altında olan kentli insan giderek daha çok hesap yapmaya başlamıştır. Kentte ekonomik hayat, herkesi bir sayıya indirgeyecek biçimde rasyonelleştirilmiştir. Sürekli para akışı içerisinde her şey eşit özelliktedir ve tek farklılıkları nokta kapsadıkları alanın boyutudur. Para bütün renksizliğiyle ve farksızlığıyla bütün değerlerin ortak adlandırıcısı haline gelmiş, şeylerin özünü boşaltmıştır (Sennett, 1969, 51). Bu da kentteki insanın değerlerini kaybetmesine, heyecan duyacakları ya da önemseyecekleri herhangi bir şeyin kalmamasına neden olmaktadır. Kent, iyi veya kötü, gördükleri her şeyi kanıksamaya başlayan insanların duygusallığını yok etmiş, her şeye eşit uzaklıkta olarak aynı tip etkiler vermeye başlamalarına neden olarak şizoid karakteri tetiklemiştir.

Belirtmek gerekir ki kentleşme, kent hayatının getirdiği olumsuz davranış biçimlerini, iletişim eksikliğini, ikincil ilişkileri, güvensizlik duygusunu, rekabeti, çıkar ilişkilerini ve çatışmalarını tetiklediği ve kabul ettirdiği için şizoid karaktere neden olduğu kadar, eksikliğiyle de şizoid karakteri tetikleyici özellik gösterebilir. Nitekim kente tam anlamıyla intibak edemeyen, davranışlarıyla kentleşip zihninde kentleşemeyen insanlar da toplumdan kopmakta ve uzaklaşmaktadır. Kent hayatını özümseyemediği için her geçen gün daha fazla kabuğuna çekilmeye meyilli olan bu insanlar, diğer insanlara karşı olan ilgilerini, hislerini kaybedebilir. Ya da kentleşemedikleri için kentin olumsuz özelliklerine de sahip olmadıkları için, diğer kentli insanlardan kaçmak isteyebilirler. Özellikle kırdan kente göç eden insanlarda, kentli insana adapte olma, onlarla iletişim kurma süreci oldukça sıkıntılı olabilmektedir. Alıştıkları insan ilişkilerinden çok daha farklı insan ilişkileri gören bu insanlar iletişim sıkıntısını daha fazla yaşamaktadır.

SONUÇ

Kent tarih boyunca insanlar tarafından sürekli yeniden inşa edilmiş, inşa edildiği her dönemin sonucunda da insanı baştan inşa etmiştir. Her kent kendi insanını yaratmıştır. Her yeni kent görüntüsüyle beraber gelen yeni toplumsal yapı, yeni bir toplumu gerekli kılmıştır. Özellikle dünyadaki nüfusun büyük bir bölümünün kırdan yaşadığı dönemden sonra kent hayatına geçilmesi ve kentlerin özellikle sanayileşme sonrası kentleşme ile birlikte modern kent halini alması dönemleri tarih içerisinde hem kentin hem de toplumun en büyük kırılma noktalarından olmuştur.

İnsan kendini gerçekleştirdi, kendini aştı, doğayı keşfetti ve ona hükmetti, onu köleleştirdi. Kendine yeni yaşam alanları yarattı. Diğer insanlarla ve doğayla arasına duvarlar ördü. Kendini modern kafeslerin içine kapattı. Doğadan koptukça da kendi doğasından, kendi içinden uzaklaştı. İçine kapandı. Dışarıya karşı olan ilgisini kaybetti, iletişimden kaçtı, iletişim kuramadı. Yapay bir yaşam içinde yapay insanlar türedi. Duygularını kaybetmiş, heyecandan yoksun, her şeyi kanıksayan, yalnızlığı tercih eden, kendi içine dönmüş, toplumdan uzaklaşmış, makineleşmiş insanlar kent sokaklarını doldurdu.

Kentleşme sonrası hızla değişen kentlere ve yaşam tarzına ayak uydurmaya çalışan insanlar hızla kentin bir parçası olarak, kenti ve kentli yaşamı kabul ederek kentleşmeye başlamıştır. Kentteki yaşam tarzı ise her geçen gün kentli insanın kişiliğinde yeni bölünmelere neden olmuştur. Kent hayatı içerisinde var olan birçok sosyal grubun üyesi olan, üyesi olması gereken kentliler sürekli yeni rollere sahip olmuş, gerçek karakterlerini ise yalnızca çok sınırlı alanlarda sergileme imkânı bulmuştur. Kazandıkları rollerin gerektirdiği şekilde davranan, zaman zaman bu rolleriyle karakterleri arasındaki çatışmalar yüzünden kendini kaybeden insanlar, bu rollerden, toplumdan kaçmaya başlamıştır.

Ortak yaşam alanımız olan kentler, bizlere hem beraber yaşama şansını verip hem de bizi birbirimizden ayırmıştır. Bu ayrımı bize yükledikleri karakterlerle, kendi fiziksel ve sosyal yapılarıyla, şekillendirdiği, etkilediği toplumla yapmaktadır. Yalnız kalmayı tercih eden, toplumdan kaçan, duygularını belli etmekten sakınan, dışarıya karşı kayıtsız, ilgisiz davranan, yakın ilişkilerden kaçınan, güvensiz, yapay, soğuk insanlardır artık kentli insanlar. Kent insanlardan değerlerini alarak, tüm değerlerini para ekonomisi düzeyinde ölçüp etiketleyen, insanı insana fiziksel olarak yaklaştırıp, duygusal olarak aralarına uçurumlar koyan mekânlar olarak insanları şizoid birer karakter yapısına büründürmektedir. Bunu temelde insan doğasına aykırı olan, onu doğadan koparan yapılaşmayla ve insan karakterinde meydana getirdiği bölünmelerle yapmıştır.

İnsanlar var oldukça yaşadıkları mekânların değişimi de sürmeye devam edecektir. Gelişen ve değişen insanlar kendileriyle beraber bu mekânları da etkileyecek ve sonunda ondan etkilenecektir. Yaşadığımız dönemin etkilediği insan, özellikle kentleşme ve sonrasında gelişen şizoid karakterli insandır ve kentler büyük oranda bu insanlara ev sahipliği yapmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akı, A., & Erdönmez, E. M. (2005). Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri, YÜ Mim.Fak. e-Dergisi, Sayı. 1, Cilt. 1, ss. 67.
- Batmaz, V., & İsen, G., & Tolan, B. (1985). Ben ve Toplum, 1. Baskı, Teori Yayınları, Ankara, ss. 6-234.
- Doksat, K. M. (2008). Kişilik Bozuklukları, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Türkiye’de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar, Sempozyum Dizisi No:62, ss. 239-254.
- Alkan, A., & Duru, B. (Der. / Çev.). (2002). 20. Yüzyıl Kenti, 1. Baskı, İmge Yayınevi, Ankara, ss. 77-95.
- Osmanoğlu, Ö. (2016). Hegelden Marcuseye Yabancılaşma Sorunu, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı.2, Cilt.3, ss. 65.
- Özyurt, C. (2007). 20. Yüzyıl Sosyolojisinde Kentse Yaşam, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı.10, Cilt, 18, ss. 111-126.
- Sennett, R. (Editor). (1969). Classic Essay on the Culture of Cities, New Jersey: Prentice Hall Publisher, ss. 48-51.